

Kolonievogels en zeldzame broedvogels in Nederland in 1998

**Arend J. van Dijk¹,
Michiel van der
Weide¹,
Dirk Zoetebier¹ &
Calijn Plate²**

¹Sovon Vogelonderzoek
Nederland

Rijksstraatweg 178
6573 DG Beek-Ubbergen.

²CBS Sector Milieu
Productgroep Flora en Fauna

Tellingen van kolonievogels en zeldzame broedvogels in 1998 in Nederland leverden recordaantallen op van Lepelaar, Zwartkopmeeuw en Kleine Mantelmeeuw. Koereiger en Struikrietzanger konden worden bijgeschreven op de lijst van Nederlandse broedvogels. Verschillende nieuwkomers, zoals Kleine Zilverreiger, Grote Mantelmeeuw en Middelste Bonte Specht, lijken vaste voet aan wal te krijgen. Kwartelkoningen waren talrijker dan ze in decennia zijn geweest terwijl het aantal Ooievaars verder groeide. Met Strandplevier en Kemphaan blijft het tobben. Korhoen en Duinpieper zitten met kleine restpopulaties in de gevarieerde zone en de Klapekster lijkt op uitsterven aan te sterven.

Een legioen van vogelaars zorgde in 1998 er weer voor dat het voorkomen van tientallen soorten broedvogels in Nederland in detail bekend werd. De tellingen werden veelal ondernomen in het kader van onderzoek dat georganiseerd wordt door Sovon Vogelonderzoek Nederland (Sovon) samen met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en in opdracht van het Expertise Centrum van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (EC-LNV). Dit artikel vat resultaten samen van tellingen van kolonievogels en zeldzame broedvogels in 1998. De basale resultaten van dit Landelijk Soortonderzoek Broedvogels (LSB) zijn vastgelegd in het jaarverslag (van Dijk *et al.* 2000). Resultaten van steekproefonderzoek aan algemene en schaarse soorten worden elders gepubliceerd. Het overzicht sluit aan bij de reeks over 1992-97 in *Limosa*.

Methode

Het onderzoek vindt districtsgewijs plaats volgens gestandaardiseerde methoden (van Dijk & Hustings 1996), en er wordt samengewerkt met talrijke personen, werkgroepen en instanties die met vergelijkbaar onderzoek bezig zijn. Kolonievogelsoorten worden in principe landdekkend geteld. Voor deze soorten wordt een landelijke dekking van 90-100% bereikt. Bij zeldzame soorten is dit veelal onmogelijk en beperkt het onderzoek zich tot kerngebieden. De mate van volledigheid varieert van >80% (soorten met geconcentreerde verspreiding die goed worden

onderzocht; bijv. Blauwe Kiekendief, Korhoen, Strandplevier, Velduil, Grote Karekiet) tot <50% (verspreid voorkomende of geconcentreerd voorkomende soorten waarnaar geen speciaal onderzoek wordt verricht; bijv. IJsvogel, Kramsvogel). Variabele inventarisatie-inspanningen maken het krijgen van een jaarlijks landelijk overzicht bij de laatste categorie soms moeilijk. Van zeer zeldzame soorten worden losse meldingen ingezameld. In tabel 1 is rekening gehouden met de mate van volledigheid. Indien mogelijk wordt naast het getelde aantal ook een schatting van de Nederlandse populatie gegeven. Bij zeer zeldzame soorten is dit amper zinvol en wordt volstaan met het aanhouden van de getelde aantallen. Voor meer details omtrent bronnen en volledigheid van onderzoek wordt verwezen naar van Dijk *et al.* (2000). Belangrijke informatie over het Wadden- en Deltagebied is te vinden in Dijkse & Koks (2000) resp. Meijninger *et al.* (1999). Het jaar 1998 was het eerste jaar van veldwerk ten behoeve van de nieuwe Broedvogelatlas van Sovon. Aan dit project doen ook waarnemers mee die geen deelnemer zijn aan de overige broedvogeltellingen. Voor sommige soorten leverde dit een wat completer beeld op dan in voorgaande jaren, zoals bij Kemphaan, IJsvogel en Rouwkwikstaart.

Het weer

De winter van 1997/98 was 'zeer zacht' in de terminologie van IJnsen (1991). De temperatuur bleef alle wintermaanden boven gemiddeld en

Tabel 1. Kolonievogels en zeldzame soorten in 1998. Achtereenvolgens worden gegeven: het getelde aantal paren of territoria, een schatting van de Nederlandse populatie in 1998 (dan wel het aangehouden of afgeronde aantal) en de aantallen in 1993-97. *Colonial and rare breeding bird species in 1998 in The Netherlands. The following information is given: counted pairs, estimate of the national population and numbers in 1993-97.*

Soort	Getelde paren/territoria 1998	Populatie 1998	Populatie 1993-97
Roodhalsfuut ¹ <i>Podiceps grisegena</i>	4	4	1-4
Geoorde Fuut <i>P. nigricollis</i>	280	300-320	160-280
Aalscholver <i>Phalacrocorax carbo</i>	19 734	19 700	14 900-20 500
Roerdomp <i>Botaurus stellaris</i>	164	170-180	140-220
Woudaap ¹ <i>Ixobrychus minutus</i>	9	9	7-10
Kwak ¹ <i>Nycticorax nycticorax</i>	5	5	1-5
Koereiger ¹ <i>Bubulcus ibis</i>	3	3	0
Kleine Zilverreiger ¹ <i>Egretta garzetta</i>	4	4	0-3
Grote Zilverreiger ¹ <i>Casmerodius albus</i>	1	1	1-5
Blauwe Reiger <i>Ardea cinerea</i>	8405	10 000	9600-13 500
Purperreiger <i>A. purpurea</i>	340	340	270-315
Ooievaar <i>Ciconia ciconia</i>	330	330	200-280
Lepelaar <i>Platalea leucorodia</i>	1245	1245	610-1140
Zwarte Zwaan ¹ <i>Cygnus atratus</i>	12	12	3-14
Kolgans <i>Anser albifrons</i>	71	?	55-130
Indische Gans ¹ <i>A. indicus</i>	23	23	7-61
Grote Canadese Gans <i>Branta canadensis</i> ssp	303	320-350	95-230
Brandgans <i>B. leucopsis</i>	316	?	70-250
Casarca ¹ <i>Tadorna ferruginea</i>	11	11	1-7
Mandarijneend ¹ <i>Aix galericulata</i>	84	?	19-44
Smient ¹ <i>Mareca penelope</i>	21-28	(28)	11-31
Pijlstaart ¹ <i>Anas acuta</i>	13	13	6-16
Krooneend <i>Netta rufina</i>	92	95-110	22-95
Witoogeend ¹ <i>Aythya nyroca</i>	2	2	0-1
Eider <i>Somateria mollissima</i>	5496	10 000	9000-10 000
Brilduiker ¹ <i>Bucephala clangula</i>	4	4	7-11
Middelste Zaagbek ¹ <i>Mergus serrator</i>	41	41	11-36
Rosse Stekelstaart ¹ <i>Oxyura jamaicensis</i>	2	2	0-3
Rode Wouw ¹ <i>Milvus milvus</i>	0-1	(1)	0-1
Bruine Kiekendief <i>Circus aeruginosus</i>	1048	1300	1200-1450
Blauwe Kiekendief <i>C. cyaneus</i>	102	100-105	100-140
Gauwe Kiekendief <i>C. pygargus</i>	28	28	23-37
Slechtvalk <i>Falco peregrinus</i>	5	5	2-5
Korhoen <i>Tetrao tetrix</i>	23	23	32-40
Porseleinhoen <i>Porzana porzana</i>	208	230-280	80-245
Klein Waterhoen ¹ <i>P. parva</i>	1-5	(5)	0-8
Kleinst Waterhoen ¹ <i>P. pusilla</i>	2-6	(6)	2-9
Kwartelkoning <i>Crex crex</i>	576	630-690	40-275
Steltkluut ¹ <i>Himantopus himantopus</i>	2	2	0-7
Kluut <i>Recurvirostra avosetta</i>	7145	7250	7100-7600
Kleine Plevier <i>Charadrius dubius</i>	690	750-1100	750-1100
Bontbekplevier <i>C. hiaticula</i>	424	430-440	330-390
Strandplevier <i>C. alexandrinus</i>	261	270-280	320-370
Bonte Strandloper ¹ <i>Calidris alpina</i>	2	2	0-2
Kemphaan <i>Philomachus pugnax</i>	89	135-185	135-550
Oeverloper ¹ <i>Actitis hypoleucos</i>	8	8	1-10
Zwartkopmeeuw <i>Larus melanocephalus</i>	415	415	175-376
Dwergmeeuw ¹ <i>L. minutus</i>	8	8	2-6
Kokmeeuw <i>L. ridibundus</i>	128 529	132 000	132 000-165 000
Stormmeeuw <i>L. canus</i>	5907	6300	6000-6500
Kleine Mantelmeeuw <i>L. graellsii</i>	58 116	58 300	32 000-57 200
Zilvermeeuw <i>L. argentatus</i>	62 682	63 500	67 000-78 000

Geelpootmeeuw ¹ <i>L. michahellis</i>	4	4	1-5
Grote Mantelmeeuw ¹ <i>L. marinus</i>	13	13	1-8
Grote Stern <i>Sterna sandvicensis</i>	14 606	14 600	10 710-13 170
Visdief <i>S. hirundo</i>	17 757	18 000	16 000-18 000
Noordse Stern <i>S. paradisaea</i>	2318	2320	1760-2220
Dwergstern <i>S. albifrons</i>	512	510	370-520
Zwarte Stern <i>Chlidonias niger</i>	863	1000	1100-1300
Halsbandparkiet ¹ <i>Psittacula krameri</i>	42	?	14-37
Kerkuil <i>Tyto alba</i>	1131	1130	800-1370
Oehoe ¹ <i>Bubo bubo</i>	1	1	0-2
Dwergooruil ¹ <i>Otus scops</i>	1	1	0
Velduil <i>Asio flammeus</i>	41	45-50	35-100
Nachtzwaluw <i>Caprimulgus europaeus</i>	424	?	?
IJsvogel <i>Alcedo atthis</i>	52	70-90	35-425
Hop ¹ <i>Upupa epops</i>	1	1	0-2
Draaihals <i>Jynx torquilla</i>	50	60-100	50-100
Middelste Bonte Specht ¹ <i>Dendrocopos medius</i>	7	7	0-9
Oeverzwaluw <i>Riparia riparia</i>	16 641	17 000	10 050-20 000
Huiszwaluw ² <i>Delichon urbica</i>	23 500	112 000	104 000-130 000
Kuifleeuwerik <i>Galerida cristata</i>	53	60-100	60-300
Duinpieper <i>Anthus campestris</i>	29	35-40	40-60
Engelse Kwikstaart ¹ <i>Motacilla flavissima</i>	4	?	?
Grote Gele Kwikstaart <i>M. cinerea</i>	102	240-290	150-300
Rouwkwikstaart ¹ <i>M. yarrellii</i>	15	15	4-13
Paapje <i>Saxicola rubetra</i>	418	?	500-800
Beflijster ¹ <i>Turdus torquatus</i>	1	1	0
Kramsvogel <i>T. pilaris</i>	53	?	300-350
Cetti's Zanger ¹ <i>Cettia cetti</i>	0-1	(1)	0-2
Graszanger ¹ <i>Cisticola juncidis</i>	2	2	0-4
Struikrietzanger ¹ <i>Acrocephalus dumetorum</i>	1	1	0-2
Grote Karekiet <i>A. arundinaceus</i>	242	250-265	250-400
Bergfluit ¹ <i>Phylloscopus bonelli</i>	2	2	0
Withalsvliegenvanger ¹ <i>Ficedula albicollis</i>	1	1	0
Baardman <i>Panurus biarmicus</i>	1197	?	1800-2000
Taigaboomkruiper <i>Certhia familiaris</i>	9	65-85	13-70
Buidelmees <i>Remiz pendulinus</i>	184	190-210	110-230
Gauwe Klauwier <i>Lanius collurio</i>	218	225-235	170-245
Klapekster ¹ <i>L. excubitor</i>	1	1-3	1-6
Roek <i>Corvus frugilegus</i>	56 770	59 500	47 500-60 000
Huiskraai ¹ <i>C. splendens</i>	1	1	0-1
Bonte Kraai ¹ <i>C. corone</i>	1	1	0-3
Raaf <i>C. corax</i>	116	116	90-108
Keep ¹ <i>Fringilla montifringilla</i>	16	16	5-8
Europese Kanarie <i>Serinus serinus</i>	106	400-450	260-450
Witbandkruisbek ¹ <i>Loxia leucoptera</i>	12	12	0
Grote Kruisbek ¹ <i>L. pytyopsittacus</i>	3	3	0
Roodmus ¹ <i>Carpodacus erythrinus</i>	16	16	17-44
Ortolaan ¹ <i>Emberiza hortulana</i>	3	3	1-11
Gauwe Gors <i>Miliaria calandra</i>	53	80-100	60-125

bereikte soms recordhoogte (12,8°C op eerste kerstdag, een maximum voor de 20^e eeuw). Het voorjaar en de zomer waren overwegend aan de warme kant, maar wel zeer somber en nat. Al in maart en april waren de waterstanden beduidend hoger dan voorgaande twee jaren. Het hoge peil bleef op sommige plaatsen gedurende de hele zomer gehandhaafd door overvloedige neerslag in juni. Hooi- en graslanden konden soms niet worden gemaaid. Doordat ook het najaar bijzonder neerslagrijk was, ging 1998 uiteindelijk de boeken in als het natste jaar van de 20^e eeuw.

Soortbesprekingen

Tabel 1 geeft een overzicht van de resultaten in 1998; een toelichting op een aantal soorten is hieronder te vinden. Het zij hier nogmaals gememoreerd dat Sovon gegevens verzameld omtrent broedparen of *territoria*. Onder de laatste categorie vallen ook soorten die nog niet als bewezen broedvogels op de Nederlandse lijst gelden. Het wordt zinvol geacht om ook in dergelijke gevallen waarnemingen te archiveren die betrekking hebben op vogels met territoriaal gedrag, zelfs indien er geen enkele aanwijzing voor broeden bestond (in 1998 onder andere bij Dwergooruil en Withalsvliegenvanger). Soms blijken dergelijke waarnemingen immers de voorbode van latere broedgevallen. Dezelfde strategie wordt bewandeld bij zeer zeldzame of onregelmatige broedvogels; in de tekst wordt duidelijk aangegeven waar de waarnemingen betrekking op hadden.

Bij soorten die worden beoordeeld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) is aangegeven of waarnemingen zijn ingediend en aanvaard (*) of niet zijn ingediend (°) (ontleend aan Wiegant *et al.* 1999).

Zeldzame exoten zijn in de Sovon-database incompleet vertegenwoordigd en worden gewoonlijk niet besproken. Het laatste overzicht van deze soorten is te vinden in Lensink (1996a, 1996b). Hetzelfde geldt voor een aantal soorten waarvan het landelijke beeld erg onvolledig is of weinig verandering vertoont ten opzichte van vorige jaren, zoals Kleine Plevier, Kemphaan en Nachtzwaluw. In de nieuwe broedvogelatlas van Sovon, waarvoor het veldwerk in 1998-2000 is uitgevoerd, zal een bijgewerkt overzicht verschijnen.

Roodhalsfuut *Podiceps grisegena*

In Drenthe werden zekere broedgevallen vastgesteld bij Diependal (2) en Hoogeveen (1), op locaties die vanaf 1984 resp. 1995 geregeld bezet zijn. In het Markiezaat (NB) verbleef het hele broedseizoen een (baltsend) paar. De dichtstbijzijnde substantiële broedpopulatie, in Schleswig-Holstein in Noord-Duitsland, bleef in 1969-78 stabiel op 331-365 paren, zakte (door een oliecatastrofe in het Kattegat?) naar 272 paren in 1979 om daarna te stijgen tot 726 paren in 1990. In 1991-98 schommelde de stand van 524-699 paren. Het waarom van de toename is duister; populatiedruk vanuit oostelijker gelegen kerngebieden vormt de meest waarschijnlijke oorzaak (Vlug 2000).

Geoorde Fuut *Podiceps nigricollis*

De 280 getelde paren (landelijke schatting 300-320) geven aan dat 1998 veel hogere aantallen opleverde dan beide voorgaande jaren. De gunstige waterstanden in veel gebieden droegen hieraan bij. De hoogste aantallen werden vastgesteld in Dwingelderveld (Dr; 32 paren), Groote Peel (Lb/NB; 31) en de Engbertsdijkswen (Ov; 19). Ook in Duitsland vergaat het de Geoorde Fuut eind jaren negentig niet slecht. Lokaal komen hier kolonies voor tot 200-250 paren (Mädlow & Model 2000).

Aalscholver *Phalacrocorax carbo*

Met een dikke 19 700 paren wordt het aantal van 1993 (20 500) weer benaderd, na een aantal magere jaren waarin de populatie zakte tot minder dan 15 000 paren. De 34 vestigingen waren over alle provincies verspreid met uitzondering van Limburg. Het ontbreken in deze provincie, waar grote aantallen Aalscholers doortrekken en overwinteren, is raadselachtig. Het landelijk herstel komt vooral op conto van de wat kleinere kolonies.

Roerdomp *Botaurus stellaris*

De lichte stijging die de Nederlandse broedpopulatie vertoonde ten opzichte van voorgaande twee jaren was vooral een gevolg van krachtig herstel in de Oostvaardersplassen, dat met 29 territoria in 1998 verreweg het belangrijkste gebied was. In de overige broedgebieden bleven de aantallen op peil maar een duidelijke toename - verwacht op grond van het zachte winterweer in combinatie met de natte terreinomstandigheden - bleef uit. De c. 170-180 territoria tellende Nederlandse populatie bleef opnieuw kleiner dan op grond van de aanwezige habitat verwacht zou worden.

Woudaap *Ixobrychus minutus*

Van de negen territoria, een normaal aantal voor huidige begrippen, waren die in Kollumeroord (Fr) en Uithoorn (NH) het verst verwijderd van de verspreidingskernen die het afgelopen decennium de meeste Woudaapjes opleverden: Vechtplassen, Rivierengebied en zuidoostelijk Noord-Brabant.

Kwak *Nycticorax nycticorax*

Een broedgeval in de Duursche Waarden (Ov) leverde twee uitvliegende jongen op (Voskamp & Zoetebier 1999) terwijl een broedmelding in het centrum van Rotterdam waarschijnlijk betrekking

Geoorde Fuut (A. de Knijff) *Black-necked Grebe* *Podiceps nigricollis*

had op uit Diergaarde Blijdorp afkomstige vogels. In het Lauwersmeer, de Oostvaardersplassen en de Ooijpolder bij Nijmegen werden na half mei nog volwassen Kwakken gezien. Erhart & Kurstjens (2000) geven voor 1998 (en eerdere jaren) wat hogere aantallen op. Deels is dit een gevolg van bij Sovon onbekende informatie, deels ligt een meer liberale manier van interpretatie van veldwaarnemingen aan de verschillen ten grondslag.

Koereiger *Bubulcus ibis*

Een oud aalscholvernest in De Wieden (Ov) vormde het decor van het eerste zekere broedgeval voor Nederland. Het paar was niet succesvol, gezien het verlaten nest bij een controle en de vondst van een geplukte, niet-volgroeide Koereiger (Messmaker & Veldkamp 1999). Waarnemingen in de Iepelaarkolonie van het Quackjeswater op Voorne (paar aanwezig, twee adulte met mogelijk twee juveniele vogels begin september) en de Loosdrechtse Plassen (overvliegende vogel met tak in snavel) wijzen op de mogelijkheid van broedgevalen elders.

Kleine Zilverreiger *Egretta garzetta*

Met minstens 3 paren in het Quackjeswater (minimaal tien uitvliegende jongen) en minstens 1 op de Middelplaten in het Veerse Meer (eveneens uitgevlogen jongen gezien) krijgt de vestiging in het Deltagebied, ontstaan in 1994, langzamerhand een permanent karakter. Dat Kleine Zilverreigers

ook in Engeland tot broeden komen (vanaf 1996, 14-18 paren in 1998; Ogilvie *et al.* 2000) vormt eveneens een bewijs van de noordwaartse expansiedrang van deze soort.

Grote Zilverreiger *Casmerodius albus*

Een nest in de Oostvaardersplassen, ontdekt tijdens een vliegtuigtelling, vormde het enige wapenfeit. Van duidelijke uitbreiding in Nederland was in 1998, in tegenstelling tot de Kleine Zilverreiger, vooralsnog geen sprake.

Blauwe Reiger *Ardea cinerea*

Naar schatting omvatte de Nederlandse populatie 10 000 paren. Dit toont aan dat de reigerpopulatie herstellende is van de inzinking na de strenge en koude winters 1995/96 en 1996/97. Ook het gemiddelde aantal nesten per kolonie weerspiegelt dit; het bedroeg in 1994-95 29-30, in 1996-97 24 en in 1998 25.

Purperreiger *Ardea purpurea*

De landelijke stand kwam in 1998 met 340 paren hoger uit dan we sinds 1983 gewend waren (meestal 300 of minder), al blijven telproblemen een rol spelen bij de beoordeling van jaarlijkse schommelingen (van der Kooij 1999). Het Nieuwkoopse Plassengebied nam met 130 paren wederom een groot deel van de populatie voor zijn rekening.

Ooievaar *Ciconia ciconia*

In 1998 waren er 330 paren - waarvan 140 in buitenstations - volgens de Werkgroep Ooievaarstelling, waarmee de opgaande lijn van de afgelopen jaren werd voortgezet. Van de 474 jongen die uitvlogen werden er 376 geringd (R. Rietveld).

Lepelaar *Platalea leucorodia*

Het jaar 1998 leverde een nieuw historisch record: 1270 paren, waarvan 57% in Waddengebied en 21% in het Deltagebied (Overdijk 1999; Sovon gegevens komen iets lager uit op 1245). Er waren 22 vestigingen, de zeven met slechts 1-2 paren meegerekend. De kolonie in het Quackjeswater op Voorne was met 230 paren de grootste van Nederland.

Grote Canadese Gans *Branta canadensis* ssp

Vooral door tellers die voor het nieuwe atlasproject stad en land afschuimden, kwamen allerlei onbekende, mogelijk al enige tijd bestaande broedlocaties aan het licht. Naar schatting waren er 320-350 paren aanwezig, met Noord-Brabant (95 paren geteld) en Noord-Holland (74, waarvan 60 in Purmerend) als hoofdleveranciers.

Casarca *Tadorna ferruginea*

De Casarca deelt nog niet in de algehele toename van exoten. Van de elf gemelde paren gingen er in ieder geval drie succesvol tot broeden over: in IJmuiden (NH), bij Wapenveld (GI) en in het Veerse Meer (ZI).

Smient *Mareca penelope*

Zeven zekere, minstens 14 mogelijke of waarschijnlijke broedgevallen (en 7 onvoldoende gedocumenteerde gevallen) geven aan dat er in Nederland momenteel een kleine broedpopulatie Smienten aanwezig is. De schijnbare toename ten opzichte van vorige jaren hangt vermoedelijk samen met wat intensiever onderzoek en een grotere bereidheid om waarnemingen door te sturen.

Pijlstaart *Anas acuta*

Vijf zekere en acht waarschijnlijke broedgevallen werden gemeld. Dit lage aantal is typerend voor de magere stand in de jaren negentig.

Krooneend *Netta rufina*

Het herstel van de Krooneend na een dieptepunt begin jaren negentig zette door. Er werden 92 paren geteld waarvan de meerderheid in het Utrechts-Hollandse plassenengebied: 61 in de Vinkeveense Plassen en 13 in Botshol (alle met jongen; in voorgaande jaren 1-6). Daarbuiten vormen de Rottemeren/Zevenhuizerplas (ZH; 8) het belangrijkste gebied. De landelijke populatie is binnen een decennium vervijfvoudigd.

Witoogeend *Aythya nyroca*

Zekere broedgevallen zijn al meer dan een decennium niet meer vastgesteld. In 1998 beperkten de waarnemingen zich tot de aanwezigheid van mengparen (met Kuifeend) in de Witte Venen (Ov) en Deurnse Peel (NB). Ook in Duitsland zijn in de jaren negentig vrijwel geen broedgevallen meer geconstateerd (Mädlow & Model 2000).

Brilduiker *Bucephala clangula*

Twee zekere broedgevallen langs de IJssel (Ov/GI) en meldingen van het IJmeer (baltsend paar) en Heemstede (bezoek mogelijke nestplaats) vormen de enige indicatie van broeden in Nederland in 1998. Naar verluidt zou de soort in Nederland wat talrijker broeden dan tot nu toe bekend is. Zo lang dergelijke informatie niet aan Sovon wordt doorgegeven of anderszins openbaar wordt gemaakt, blijft de werkelijke status als broedvogel in nevelen gehuld.

Middelste Zaagbek *Mergus serrator*

Er werden 41 paren doorgegeven, 34 uit de Delta (vooral Hompelvoet, Middelplaten en Korendijkse Slikken) en 7 uit het Waddengebied (waaronder vier vrouwtjes met jongen op Griend). De langzame groei van de Nederlandse populatie zet hiermee door.

Rode Wouw *Milvus milvus*

Een melding van een succesvol broedgeval in de Achterhoek werd jammer genoeg niet nauwkeurig gedocumenteerd of bevestigd. Broedgevallen zijn nog zeldzamer dan menigeen denkt: het laatste zekere broedgeval dateert van 1992.

Blauwe Kiekendief *Circus cyaneus*

Buiten de Waddeneilanden (93 paren) en de Oostvaardersplassen (5) zijn Blauwe Kiekendieven alleen aangetroffen bij Uitgeest (NH) (nest mislukt in eifase), bij de Eemshaven, in het Bargerveen (Dr) en in Midden-Friesland. In de laatste drie gevallen is het onduidelijk of zelfs twijfelachtig of ter plaatse werd gebroed. De reproductie op de Waddeneilanden was vermoedelijk opnieuw pover: op Ameland produceerden 13 paren slechts negen uitvliegende jongen (Bijlsma 1999).

Grauwe Kiekendief *Circus pygargus*

Paren werden alleen aangetroffen op de bekende locaties in NO-Groningen (19), NW-Groningen (1), het Lauwersmeer (minstens 2) en Zuidelijk Flevoland (6). De aantallen weken amper af van die in 1997 (Koks & Visser 1998). Ondanks zware regenval in juni-juli vlogen toch minimaal 37 jongen uit (Bijlsma 1999).

Slechtvalk *Falco peregrinus*

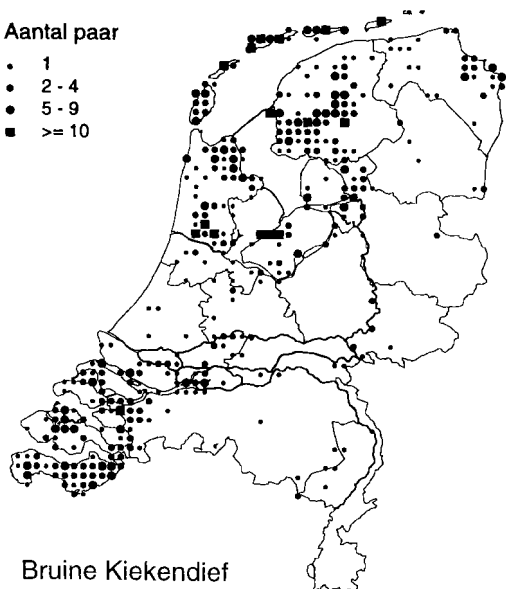
De Werkgroep Slechtvalk Nederland stelde broedgevallen vast in de Eemsmond (de Boer & van Dijk 1999), bij Nijmegen, Maasbracht en Geleen en op een geheimgehouden nieuwe locatie in Noord-Brabant. Het laatste geval mislukte (van Geneijgen & Nijboer 1998); van de vier overige nesten vlogen acht jongen uit. In België vonden eveneens vijf broedgevallen plaats (Robbrecht & van Geneijgen 1998).

Korhoen *Tetrao tetrix*

De 23 hanen die op de Sallandse Heuvelrug (Ov) werden geteld, betekenen een gevoelige achteruitgang ten opzichte van 1997 (32). Slecht weer in juni 1997 zou een grotendeels mislukt broedseizoen hebben veroorzaakt, waardoor er amper eerstejaars hanen waren.

Aantal paar

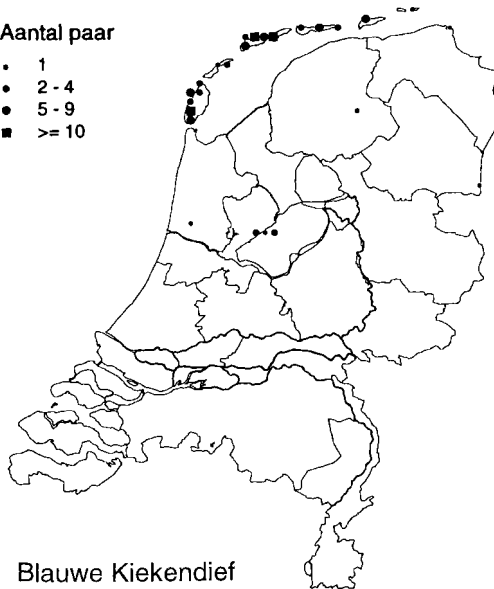
- 1
- 2 - 4
- 5 - 9
- ≥ 10

Bruine Kiekendief

Aantal paar

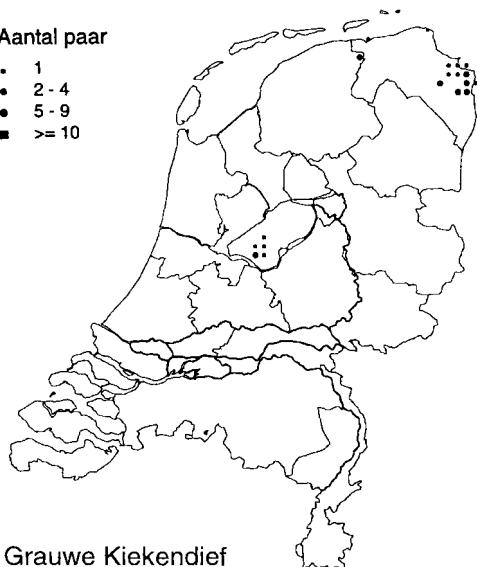
- 1
- 2 - 4
- 5 - 9
- ≥ 10

Blauwe Kiekendief

Aantal paar

- 1
- 2 - 4
- 5 - 9
- ≥ 10

Grauwe Kiekendief

Figuur 1. Verspreiding van Bruine Kiekendief, Blauwe Kiekendief en Grauwe Kiekendief als broedvogel in 1998 (aantal paren per atlasblok). *Breeding distribution of Western Marsh Harrier, Hen Harrier and Montagu's Harrier in 1998 (pairs/5x5 km square).*

Porseleinhoen *Porzana porzana*

Er werden 208 territoria gemeld, waarmee 1998 het beste jaar werd sinds 1992 (204). Een landelijke schatting maken, is lastig gezien de matige teldekking en problemen bij inventarisatie; een minimum van 230-280 territoria is aannemelijk. De aantallen in de meeste gebieden waren duidelijk hoger dan voorgaande jaren, wat misschien samenhangt met de gunstige waterstanden in het voorjaar. Het Rivierengebied deelde echter niet in deze opleving. De laatste grote influx hier dateert van 1983 (hele gebied) en 1987 (IJsseldal).

Klein Waterhoen *Porzana parva*

Naast een geval bij Kollumeroord (Fr)* waren er vier onvoldoende gedocumenteerde gevallen elders.

Kleinst Waterhoen *Porzana pusilla*

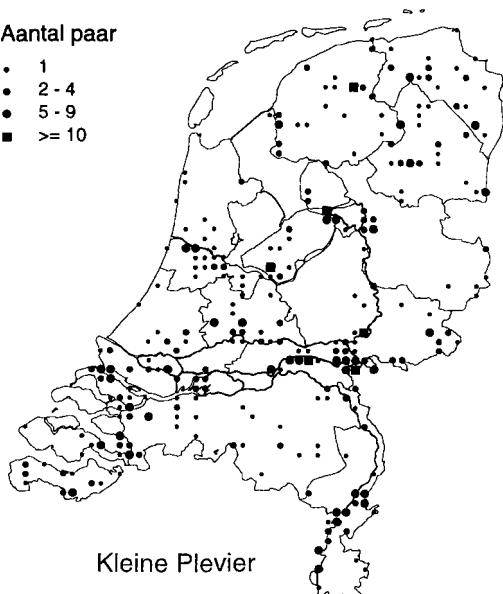
Twee roepende vogels in het Dwingelderveld (Dr)* werden goed gedocumenteerd. Daarnaast waren er vier onvoldoende gedocumenteerde meldingen elders.

Kwartelkoning *Crex crex*

De onverwachte influx in 1997 vormde de opmaat voor een nog talrijker voorkomen in 1998. Er waren naar schatting 630-690 territoria in Nederland, een

Aantal paar

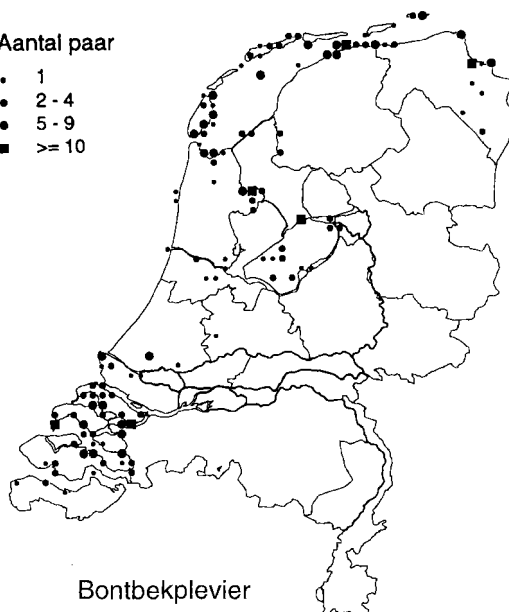
- 1
- 2 - 4
- 5 - 9
- ≥ 10

Kleine Plevier

Aantal paar

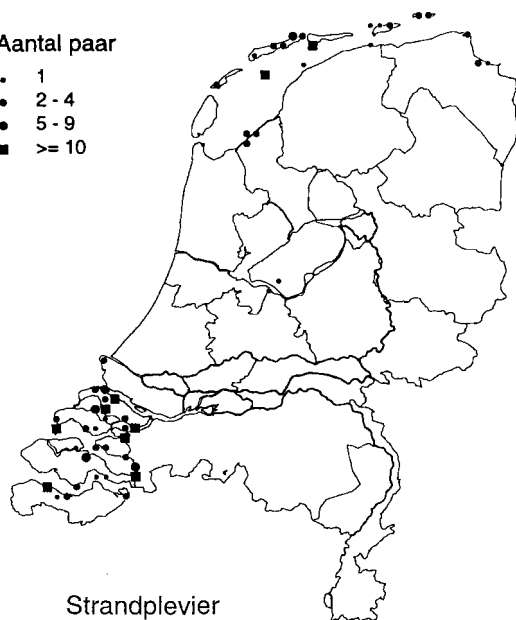
- 1
- 2 - 4
- 5 - 9
- ≥ 10

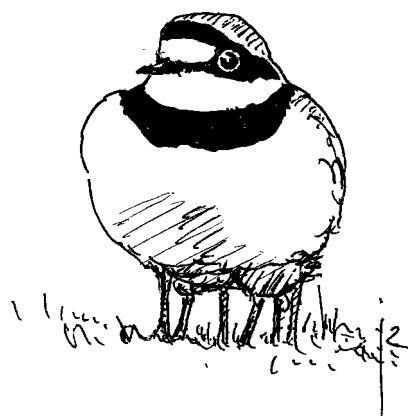
Bontbekplevier

Aantal paar

- 1
- 2 - 4
- 5 - 9
- ≥ 10

Strandplevier

Figuur 2. Verspreiding van Kleine Plevier, Bontbekplevier en Strandplevier als broedvogel in 1998 (aantal paren per atlasblok). *Breeding distribution of Little Ringed Plover, Common Ringed Plover and Kentish Plover in 1998 (pairs/5x5 km square).*

aantal dat sinds eind jaren zestig niet meer was vastgesteld. De hoofdmoot zat in het noordoosten van het land, in Groningen (38% van de 576 gemelde territoria, overwegend in Oldambt en Zuidelijk Westerkwartier; Koffijberg 1998), Drenthe (23%; Leekstermeer en enkele beekdalen; van Dijk 1998) en Overijssel (10%; IJsseldal). Dit sluit aan bij een relatief talrijk optreden in het noorden van Duitsland. In de rest van het land werden geen opmerkelijke aantallen vastgesteld. De 63 territoria die in het rivierengebied (exclusief IJssel) werden geteld, zijn relatief veel voor de jaren negentig, maar

vrijwel gelijk aan het aantal in 1997. De opleving heeft vrijwel zeker te maken met de (tijdelijke) toename in voormalige Oostblok-landen, waar grote landbouwgebieden braak liggen en waar de kwartelkoningpopulatie recent sterk is toegenomen. Een uitgebreid overzicht van de influx zal in één van de komende nummers van *Limosa* verschijnen.

Steltkluut *Himantopus himantopus*

Zekere broedgevallen zijn niet vastgesteld. Broedverdachte waarnemingen bleven beperkt tot twee

paren (waarvan een baltsend en alarmerend) in de Ezumakeeg, Lauwersmeer (Fr).

Kluut *Recurvirostra avosetta*

Van de naar schatting 7250 paren was het gros als vanouds gehuisvest in het Waddengebied (4130 paren) en Deltagebied (2500). De Friese en Groningse Waddenkust (1560 resp. 1200 paren in 1998) vormen al jarenlang het verreweg belangrijkste broedgebied.

Bontbekplevier *Charadrius hiaticula*

In 1998 werden in Wadden- en Deltagebied wat hogere aantallen geteld dan voorgaande jaren (171 resp. 156 paren), zodat de landelijke schatting met 430-440 paren de hoogste is van de jaren negentig. In het Waddengebied zijn in de jaren negentig lokaal toenames gemeld, zoals langs de Friese Waddenkust (van 3 paren in 1991 naar 39 in 1998; Feddema & Kuipers 1998). De neergaande trend in het Deltagebied daarentegen zet, ondanks kleine oplevingen, door (Meininger *et al.* 1999).

Strandplevier *Charadrius alexandrinus*

In het Deltagebied namen de aantallen af met 25% ten opzichte van 1997. Dit is een aderlating in het belangrijkste Nederlandse broedgebied. Een verdere afname hier ligt in de lijn der verwachting. De oude broedlocaties verliezen steeds meer aan betekenis. Snelle vegetatiesuccessie maakt natuurontwikkelingsprojecten (creatie van eilanden) ongeschikt voor langdurige bezetting. Herstel van de natuurlijke dynamiek en terugdringen van de recreatie bieden de enige kans op een duurzaam voortbestaan (Meininger *et al.* 1999, Arts *et al.* 2000). Ook in het Waddengebied bleven de aantallen onder die van 1997. Met naar schatting 270-280 paren begint de Nederlandse populatie op een bedenkelijk laag peil te komen.

Bonte Strandloper *Calidris alpina*

Alleen op de Dollardkwelder (territoriaal paar met broedverdacht gedrag; Dijkse & Koks 2000) en Griend (baltsende of alarmerende vogels op zes data; van Tienen & Baarspul 1998) waren er aanwijzingen voor broeden.

Oeverloper *Actitis hypoleucos*

Zekere broedgevallen werden geconstateerd te Meinerswijk bij Arnhem (tevens twee mogelijke broedparen aanwezig), op de Hoge Veluwe (Gl) en in de Ackerdijkse Plassen (ZH). Daarnaast werden territoria gemeld in de Gendtse Polder bij Nijmegen (2) en bij Vriezenveen (Ov).

Zwartkopmeeuw *Larus melanocephalus*

De verdere groei van de landelijke populatie in 1998 naar 415 paren kwam geheel voor rekening van het Deltagebied. De grootste vestiging, op de Hellegatsplaten, telde liefst 334 paren (Meininger *et al.* 1999). De aantallen elders in het land vertoonden allerminst een stormachtige groei.

Dwergmeeuw *Larus minutus*

In 1998 werden zeker acht paren geteld, relatief veel voor Nederland. De meeste paren waren ge-

vestigd in Friesland en Groningen, op de Mokkebank (2 nesten, later weggespoeld; van Hijum *et al.* 1998), in de Bandpolder/Lauwersmeer (2 paren; Kleefstra 2000), in de Westpolder (nest, weggespoeld). Elders waren er meldingen van het Gooimeer (paar met nestmateriaal) en de Hellegatsplaten in het Deltagebied (2 nesten, mislukt; Meininger *et al.* 1999).

Kokmeeuw *Larus ridibundus*

Van de naar schatting 132 000 paren kwam 43% voor in het Waddengebied, met de kolonie op Griend (25 000 paren) ongenaakbaar aan kop. De landelijke aantallen vertonen sinds 1993 schommelingen waarbij de bovengrens rond 165 000 paren ligt en de ondergrens zo'n 30 000 lager. Medio jaren tachtig werden aantallen van 225 000-275 000 paren genoteerd. In vijftien jaar tijds is de Nederlandse populatie dus met zo'n 40% afgenomen.

Stormmeeuw *Larus canus*

Ondanks verdere afname in de Hollandse duinen bleef het landelijk aantal met naar schatting 6300 paren op het peil dat sinds 1993 de norm is. De Waddeneilanden, Balgzand/Wieringen en het Grevelingenmeer leveren momenteel het merendeel van de broedvogels. Uit Alkmaar en omgeving (300-350 paren in voorgaande jaren) ontbrak informatie.

Kleine Mantelmeeuw *Larus graellsii*

Na jarenlange spectaculaire groei nam de landelijke populatie nog maar licht toe: van 57 200 paren in 1997 naar 58 300 in 1998. De kolonie op de Boschplaat te Terschelling, decennia lang de grootste van het land, moest met 11 370 paren (bijna 4000 minder dan voorgaand jaar) een forse veer laten. De vestigingen op Texel (11 160) en de Maasvlakte/Europoort (17 990) zijn inmiddels even groot of groter.

Zilvermeeuw *Larus argentatus*

De landelijke aantallen zijn in 1992-98 geleidelijk afgenomen van 90 000 paren naar 63 500. In 1998 zaten vooral de kolonies in het Deltagebied en langs de Hollandse kust in de min, terwijl het Waddengebied iets hogere aantallen kende.

Geelpootmeeuw *Larus michahellis*

Mengparen (Geelpootmeeuw x Zilvermeeuw/Kleine Mantelmeeuw) werden gevonden op de Workumerwaard (Fr), de IJbunker (NH, 2; Cottaar 2000) en Neeltje Jans (Zl). Van de Maasvlakte/Europoort waar jaarlijks 15-25 paren zouden broeden (van Swelm 1998), kwam opnieuw geen informatie binnen. Op Neeltje Jans is vanaf 1992 een man met Franse ring aanwezig die gepaard is met een Zilvermeeuw; het mengpaar produceerde tot en met 2000 minimaal 18 eieren waarvan er zeker 11 uitkwamen (H. J. P. Vercruisse).

Grote Mantelmeeuw *Larus marinus*

De opgaande lijn werd vastgehouden: er werden 13 broedverdachte paren geteld, verdeeld over Wadden-, IJsselmeer- en Deltagebied (5, 2 resp. 6 paren). Op het NAM-eilandje De Hond in de Eems

en op de Middelpaten in het Veerse Meer werden 1 resp. 2 nesten gevonden. Alleen het nest op De Hond resulteerde in uitvliegende jongen (Koks & Jongenelen 1998).

Grote Stern *Sterna sandvicensis*

De 14 600 paren die landelijk werden geteld, betekenen een record in de jaren negentig (vorig record 13 170 in 1995). Bijna alle Grote Sterns zaten op Griend (7000 paren), Rottumerplaat (2335), de Hooge Platen in de Westerschelde (3500) en de Hompelvoet in het Grevelingenmeer (1750).

Visdief *Sterna hirundo*

Hoewel het landelijk totaal met 18 000 paren gelijk was aan dat in 1997, waren er opvallende regionale verschillen: in het Deltagebied werden 2000 paren meer geteld, in het Waddengebied 1000 minder. Het relatieve belang van het Deltagebied binnen Nederland kwam hierdoor hoger uit dan dat van het Waddengebied (39 resp. 33% van de landelijke populatie), wat de laatste jaren niet gebruikelijk is. De grootste kolonies bevinden zich nog steeds in het Waddengebied, met die op Griend (1750 paren in 1998) aan kop. Het broeden diep in het binnenland wordt steeds zeldzamer.

Noordse Stern *Sterna paradisaea*

Vanaf 1992 schommelen de landelijke aantallen tussen c. 1800-2200 paren. Het jaar 1998, met 2320 paren, behoort duidelijk tot de betere. Vooral de goede bezetting van Griend, waar 1250 paren huisden, droeg hieraan bij.

Dwergstern *Sterna albifrons*

Er werden 512 paren geteld, vrijwel evenveel als een jaar eerder en beduidend meer dan in 1992-96 (340-460). Dat de stand zo aantrok, is vooral een gevolg van vestiging op door natuurontwikkeling ontstane eilanden in het Deltagebied (Meininger *et al.* 1999, Arts *et al.* 2000).

Zwarte Stern *Chlidonias niger*

Na enkele jaren met stabiele aantallen van 1100-1300 paren was 1998 met amper 1000 paren een mager jaar. De afname werd niet over de hele linie gemeten: er waren evenveel kolonies waarin toename werd vastgesteld als afname. De achteruit-

gang in enkele belangrijke gebieden, zoals de halvering in De Wieden (Ov), tikte echter zwaar door in het landelijk resultaat.

Kerkuil *Tyto alba*

De Kerkuilenwerkgroep Nederland registreerde 1130 paren, waarmee 1998 een tussenpositie kreeg tussen het daljaar 1997 (800 paren) en het topjaar 1996 (1400). Het broedsucces was met 3.4 jongen per paar aanzienlijk beter dan in het voorgaande jaar (2.8). Vooral in Friesland werden goede broedresultaten geboekt, terwijl het broedsucces in Drenthe, Zeeland en Noord-Brabant onder het landelijk gemiddelde bleef (de Jong 1999).

Dwergooruil *Otus scops*

Een van 17 mei tot 11 juni dagelijks roepende vogel in de Ooijpolder bij Nijmegen* (Ebels *et al.* 1999b) betreft de eerste langdurig aanwezige territoriale Dwergooruil in Nederland. Het ging ongetwijfeld om een ongepaarde vogel.

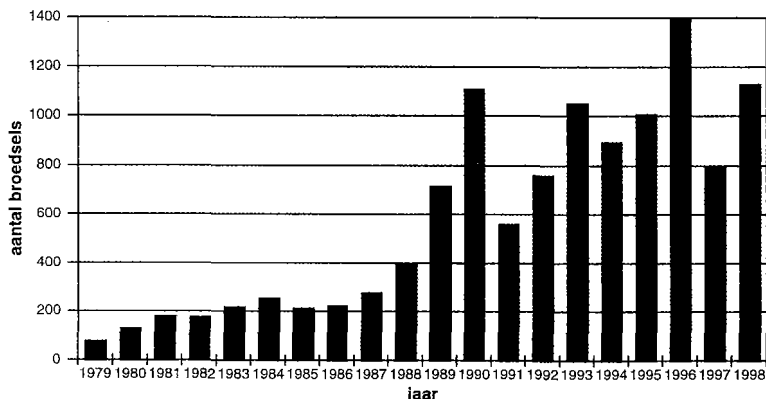
Oehoe *Bubo bubo*

In de Enci-groeve bij Maastricht (Lb)* broedde opnieuw een oehoeaar; er werden vier jongen grootgebracht (Wiegant *et al.* 1999).

Velduil *Asio flammeus*

De Nederlandse velduilpopulatie is in de tweede helft van de jaren negentig op een gevaarlijk laag niveau van slechts enkele tientallen paren beland. Er bestaat een duidelijke parallel met de Blauwe Kiekendief die het in zijn bolwerk op de Waddeneilanden evenmin goed doet. Met 41 paren was de stand in 1998 gelijk aan die in 1997. Op Texel hadden Velduilen een goed jaar (14 paren; 7-12 in 1992-97), samenvallend met een topjaar hier voor de Noordse Woelmuis. De aantallen op Ameland (13 paren; 10-23 in 1992-97) en Terschelling (3; 4-10) waren veel minder rooskleurig. Op beide eilanden speelde mogelijk de slechte muizenstand mee (Dijksen & Koks 2000). Het aantal paren buiten de Waddeneilanden is gering: ze werden gevonden op de Groninger Waddenkust (3), in Drenthe (Bargerveen, Oosterbos bij Emmen) en op Schouwen-Duiveland (2).

IJsvogel *Alcedo atthis*

Figuur 3. Aantalsontwikkeling van de Kerkuil in Nederland in 1979-98 (naar De Jong 1999). Population development (breeding pairs) in the Barn Owl in 1979-98.

IJsvogel (A. C. Zwaga)
Zaanstreek september
1990 *Common Kingfisher*
Alcedo atthis

Na de zachte winter van 1997/98 begon de IJsvogel weer wat uit zijn as te herrijzen. De naar schatting 70-90 paren betekenen een merkbare stijging na het door strenge vorst gedurende twee winters veroorzaakte dal in 1997 (35-50). Het beginnende herstel bleef vooralsnog beperkt tot de traditionele broedgebieden in oostelijk en zuidelijk Nederland en de Biesbosch.

Hop *Upupa epops*

In centraal Noord-Brabant werd in hetzelfde gebied als in 1997 een roepende Hop vastgesteld in mei-juni. Een tweede exemplaar werd niet aangetroffen en aanwijzingen voor een broedgeval waren er niet.

Draaihals *Jynx torquilla*

Van de 50 gelokaliseerde territoria lagen er 40 op de Veluwe, met Planken Wambuis, de Hoog Buurlose Heide en De Imbosch als beste gebieden. De overige gevallen waren verspreid over de oostelijke provincies. In tegenstelling tot de Veluwe zijn de broedlocaties in deze contreien onregelmatig bezet.

Middelste Bonte Specht *Dendrocopos medius*

Na het spectaculaire broedseizoen 1997 met 11 territoria werden de verwachtingen voor een verdere toename niet waargemaakt. Met zeven territoria was het zelfs een stap terug, al spelen minder uitgebreide inventarisatie-inspanningen een rol bij het tegenvallende resultaat (Pahlplatz *et al.* 2000).

Alle territoria lagen in Midden- en Zuid-Limburg: Munningsbos bij Posterholt (3), Boswachterij Vaals (1), Savelsbos bij Gronsveld (1) en Schweiberger/Kruisbos bij Wittem (2).

Oeverzwaluw *Riparia riparia*

Landelijk waren er 17 000 paren, zodat 1998 in een tussencategorie belandde tussen de goede jaren 1996-97 (18 500-20 000) en de veel magerder jaren 1993-95 (10 000-15 000) (Leys 1999). De grootste kolonies, in het Lauwersmeer, bij Koningsbosch (Lb) en Drachten (Fr) telden 494, 465 resp. 420 nesten. Een keten van kolonies langs de Grensmaas tussen Borgharen-Maaseik telde 664 nesten, aanzienlijk minder dan in het topjaar 1996 (2112). Dit hoge aantal werd echter veroorzaakt door de ongewone combinatie van veel broedgelegenheid (verse steilwanden na inundaties) en gunstige overwinteringsomstandigheden in de Sahel (veel neerslag; Schepers 1999).

Kuifleeuwerik *Galerida cristata*

Ondanks wat intensiever onderzoek in verband met de nieuwe Broedvogelatlas werden maar 53 territoria gevonden. Hoewel op landelijke schaal incompleet, illustreert dit de precare positie in Nederland eens te meer. De maximale aantallen per stad, gemeld uit Emmen (Dr), Amersfoort (Ut) en Veldhoven (NB), bedroegen slechts 5-6 territoria.

Duinpieper *Anthus campestris*

De landelijke populatie, in 1998 c. 35-40 territoria, bevindt zich volledig op de Veluwe. Met een kleine, sterk geconcentreerde populatie is de Duinpieper in Nederland een kwetsbare soort. Het Kootwijkerzand (16 territoria in 1998) is het enige broedgebied met ouderwetse allure.

Grote Gele Kwikstaart *Motacilla cinerea*

Buiten de kerngebieden, Twente, de oostelijke Achterhoek, de sprengbeken langs de Veluwe en Limburg (in 1998 zeer onvolledig onderzocht), worden maar weinig territoria gemeld. In 1998 was dat het geval bij Nijkerk (Gl) en Son (NB).

Rouwkwikstaart *Motacilla yarrellii*

Het aantal meldingen was met 15 territoria duidelijk hoger dan voorgaande jaren, maar dat was waarschijnlijk een gevolg van intensiever onderzoek ten behoeve van de nieuwe Broedvogelatlas. Vrijwel alle meldingen kwamen uit de westelijke en noordelijke delen van Nederland, met zekere broedgevallen in Noord-Holland (Hoogkarspel, Schellinkhout, Lutjebroek), Zeeland (Neeltje Jans, Brouwersdam, Terneuzen) en Noord-Brabant (Biesbosch, Woensdrecht). De enige melding diep in het binnenland was een mengpaar bij Middelaar (Lb).

Paapje *Saxicola rubetra*

Op grond van speciaal onderzoek werd de stand in het voornaamste bolwerk, Drenthe, geschat op maximaal 300-350 paren. De aantallen in grote natuurgebieden blijven hier op peil, ondanks soms aanzienlijke jaarlijkse fluctuaties. Belangrijke broedgebieden zijn het - deels in Friesland gelegen - Fochteloërveen (63 territoria in 1998; 38-51 in 1990-97), Dwingelderveld (25; 17-27) en Bargerveen (24; 22-35). In het agrarisch gebied nemen de aantallen verder af. Nieuwe broedplaatsen, ontstaan door het uit de roulatie nemen van agrarische gronden, zijn vaak alleen in de eerste jaren

geschikt maar raken hun Paapjes daarna kwijt door vegetatiesuccessie (van Dijk & Goutbeek 2000).

Beflijster *Turdus torquatus*

Wellicht broedde de Beflijster in de 19e eeuw onregelmatig in Nederland (van den Berg & Bosman 1999). Uit de 20e eeuw zijn geen zekere broedgevallen bekend, op enkele vage meldingen na (o.a. Teixeira 1979). Toch worden soms intrigerende waarnemingen gedaan, zoals op de Hoge Veluwe in 1998: zingende man op 17 april, aanwezige vogel in mei en opnieuw zingende man in de tweede helft van juni. Aanwijzingen voor broeden waren er niet. Een incidentele broedpoging in Nederland valt niet uit te sluiten. De dichtstbijzijnde met regelmaat bezette broedplaats - vermoedelijk jaarlijks vanaf medio jaren tachtig - bevindt zich in de Hoge Venen in België (maximaal 10 territoria per jaar). De broedhabitat hier, jonge sparrenaanplant van boven 550 m hoogte, ontbreekt in Nederland (Schmitz & Michel 2000).

Kramsvogel *Turdus pilaris*

De gestage afname in de jaren negentig heeft inmiddels geleid tot het regionaal verdwijnen (Gelderse Poort: geen geval in 1998, 36 paren in 1991) of zeldzaam worden (Achterhoek 11 paren in 1998, 39 in 1989) van de soort. De - zeer onvolledige - gegevens uit het kerngebied Zuid-Limburg bevestigen dat de Kramsvogel ook daar enorm is afgenomen. In aangrenzende delen van Duitsland (Rijnland) en België (Wallonië) wordt eveneens al jarenlang gesproken van forse afname, zonder dat dit precies gekwantificeerd kan worden. Perioden van regressie, waarin recent veroverde gebieden tijdelijk weer verlaten werden, zijn ook uit het verleden bekend.

Cetti's Zanger *Cettia cetti*

Grote Gele Kwikstaart (Arnoud B. van den Berg) *Grey Wagtail* *Motacilla cinerea*

Een melding in de Biesbosch^o is onvoldoende gedocumenteerd. Territoria zijn sinds 1993 niet meer vastgesteld.

Graszanger *Cisticola juncidis*

Van het Verdrongen Land van Saeftinghe (ZI)^o werden twee territoria gemeld. De soort is hier vanaf 1973 vrijwel jaarlijks vastgesteld, tot een maximum van 25 territoria in 1977 (Vergeer & van Zuylen 1994, Castelijns *et al.* 1999).

Struikrietzanger *Acrocephalus dumetorum*

Het eerste gedocumenteerde broedgeval voor Nederland vond plaats aan de rand van de stad Utrecht. Een mannetje Struikrietzanger, gepaard met een vrouwtje Bosrietzanger, broedde succesvol: minimaal twee jongen vlogen uit. Mengparen zijn ook uit NO-Europa bekend in de periode van vestiging aldaar (Poot *et al.* 1999).

Grote Karekiet *Acrocephalus arundinaceus*

De landelijke aantallen waren vrijwel gelijk aan die in 1997; naar schatting waren 250-265 territoria in Nederland aanwezig. De bolwerken in NW-Overijssel (Ketelmeer/Vossemeer 46 territoria, Zwarte Meer 50) en de Oostelijke Vechtplassen (52) staken torenhoog uit boven de overige broedgebieden.

Bergfluitier *Phylloscopus bonelli*

Op de Veluwe waren langdurig zingende (westelijke) Bergfluiters aanwezig op de Hoge Veluwe* (8-30 mei) en bij Velp^o (30 mei, 6 juni). Aanwijzingen voor broedgevallen zijn niet bekend.

Withalsvliegenvanger *Ficedula albicollis*

Bij Doorn (Ut) was een zingende man aanwezig van 28 april tot en met 17 mei*. Hoewel de vogel soms bij een oud spechtenhol in een grove den zat en volgens sommigen gepaard was met een vrouwelijke Bonte Vliegenvanger (Wiegant *et al.* 1999), waren er geen aanwijzingen voor een broedgeval. Dit betreft de eerste langdurig aanwezige en zingende Withalsvliegenvanger in Nederland.

Baardman *Panurus biarmicus*

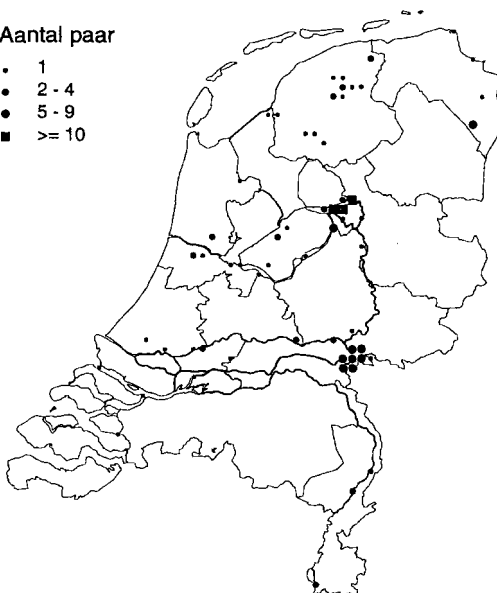
De kernpopulatie in de Oostvaardersplassen werd geschat op 700 paren. De daling ten opzichte van het vorige jaar (1060) werd geweten aan het hoge waterpeil in dit gebied (N. Beemster; Platteeuw *et al.* 1999). Langs de Friese IJsselmeerkust werden 90 paren geteld, langs het Zwarte Meer (Ov) 104. Uit het Lauwersmeer, tegenwoordig een belangrijk broedgebied, ontbrak gedetailleerde informatie.

Talgaboomkruiper *Certhia familiaris*

Naast de populatie in Zuid-Limburg (amper informatie uit 1998, echter geschat op 64-83 territoria op basis van veldwerk in 1997; van Noorden & Schols 1999) werden territoria gemeld uit Midden-Limburg (Zwart Water bij Venlo, zingende vogel en paar aanwezig op 6 en 28 april), Groningen (Sellingen, zingende vogel op 4 juni, alarm op 5 juli) en Drenthe (Oosterbos bij Emmen; geen details). Waarnemers langs de oostgrens van Nederland dienen bedacht te zijn op mogelijke vestiging van deze soort. Vooral het vroege voorjaar (maart-april)

Aantal paar

- 1
- 2 - 4
- 5 - 9
- >= 10

Figuur 4. Verspreiding van Buidelmees als broedvogel in 1998 (aantal paren per atlasblok). *Breeding distribution of Eurasian Penduline Tit in 1998 (pairs/5x5 km square).*

leent zich voor inventarisatie.

Buidelmees *Remiz pendulinus*

Net als 1997 was ook 1998 een duidelijk beter jaar na een magere periode; er werden 184 territoria gemeld, met de grootste concentratie in de Gelderse Poort (42). De situatie in Groningen, in sommige jaren een vrij belangrijk gebied, was onbekend.

Grauwe Klauwier *Lanius collurio*

Het Bargerveen (Dr) lijkt inmiddels verzadigd te zijn met Grauwe Klauwieren: er werden 145 territoria in kaart gebracht, evenveel als de voorgaande twee jaren. De andere meldingen kwamen voornamelijk uit overig Drenthe (6 langs Drentse Aa, 10 in ZW-Drenthe), de Veluwe (15), Flevoland (8) en Limburg (7). Op de Waddeneilanden werd alleen op Ameland nog een Grauwe Klauwier gemeld.

Klaapekster *Lanius excubitor*

Er was slechts één melding die op een duidelijk territorium wees, op de Veluwe ten noorden van Hoenderloo. Als de Nederlandse populatie nog vijf paren telt, mag het bijna een wonder heten.

Roek *Corvus frugilegus*

Ruim 59 000 paren, ongeveer evenveel als sinds 1995 gebruikelijk is, vormen de bevestiging dat de landelijke stand stabiliseert na een lange periode van gestage groei (lees: herstel na de inzinking in de jaren zestig en zeventig). De laatste jaren raken veel roekenkolonies versnipperd, deels door lokale vervolging. Rond een verstoorde kolonie ontstaan vaak kleine satellieten. De gemiddelde koloniegrootte daalde in 1996-98 van 86 naar 70.

Huiskraai *Corvus splendens*

De Huiskraaien bij Hoek van Holland, die in 1997 voor het eerste broedgeval in Nederland en Europa zorgden, zorgden opnieuw voor nageslacht: begin juli werd een uitgevlogen jong gezien (Ebels 1998).

Raaf *Corvus corax*

Op de Veluwe werden 95 paren gemeld. Daarbuiten werden ravenparen gesignaleerd in Flevoland (3), westelijk Overijssel (2), de Achterhoek (2) en Utrecht (14). De meldingen betreffen broedparen en territoriale paren die niet tot broeden overgaan.

Keep *Fringilla montifringilla*

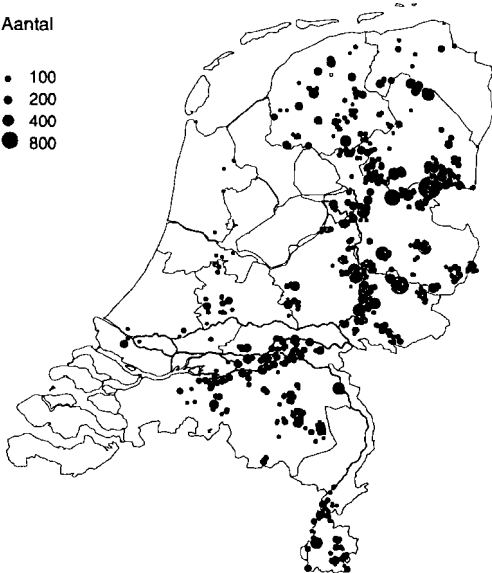
Het relatief hoge aantal van 16 territoria was een gevolg van uitgebreid onderzoek in het kader van het atlasproject. Alleen bij Hoogerheide (NB) zou met zekerheid zijn gebroed. In de overige gevallen betrof het doorgaans zingende mannetjes in de tweede helft van mei en in juni. Deze vogels zijn steevast ongepaard.

Witbandkruisbek *Loxia leucoptera*

Na de influx in 1997/98 (Ebels *et al.* 1999a) werden in het voorjaar van 1998 territoriale vogels vastgesteld in Drenthe (Diever), Flevoland (Kuinderbos, 7), Utrecht (Baarn, 3) en Gelderland (Veluwezoom). Daarnaast waren er op enkele locaties eenmalige waarnemingen. Hoewel bij Diever een voedselvlucht werd gezien (echter niet naar een nest leidend) en twee paren bij Baarn overgingen tot nestbouw (later in de steek gelaten), kon een zeker broedgeval niet worden aangetoond. Dit zou een novum in Nederland hebben betekend.

Aantal

- 100
- 200
- 400
- 800

Figuur 5. Verspreiding van Roek als broedvogel in 1998 (aantal paren per kolonie). *Breeding distribution of Rook in 1998 (pairs/colony).*

Grote Kruisbek *Loxia pytyopsittacus*

Op verschillende plaatsen waren er aanwijzingen voor broeden: op de Stoppelbergen in westelijk Noord-Brabant (twee waarnemingen, waaronder intens alarmerende man op 22 maart) en bij Epe op de Veluwe (van eind februari tot ver in mei maximaal acht vogels, ook voeren van jongen gezien; leeftijd der jongen echter onbekend). Voorts werd in boswachterij Ugchelen-Hoenderloo een alarmerende vrouw gezien op 11 mei. De waarnemingen staan in relatie tot de kleine invasie in het najaar van 1997. Bij de eerdere gevallen in 1991-92 bestond eenzelfde verband (Bijlsma 1994).

Roodmus *Carpodacus erythrinus*

Slechts 16 territoria werden gemeld, aanzienlijk minder dan in 1997 (41). Van de Waddeneilanden, steeds het bolwerk, leverde alleen Schiermonnikoog met zeven territoria redelijke aantallen op (overige eilanden samen vijf). De gevallen van het vasteland stammen van Groningen (2 bij Delfzijl), Friesland (Makkumer Noordwaard) en Noord-Holland (Wijk aan Zee). De vestiging in Nederland, die eind jaren tachtig en begin jaren negentig gestalte begon te krijgen, verkeert in een dip.

Ortolaan *Emberiza hortulana*

Aanwijzingen voor broeden waren er niet. Drie zingende ongepaarde mannen bij Winterswijk vormen het treurige restant van een voorheen bloeiende populatie.

Grauwe Gors *Miliaria calandra*

De landelijke populatie omvatte hooguit 80-100 territoria, waarvan zeker de helft in het Rivierengebied. Hier bevinden zich ook de enige concentraties, zoals in de Stiftsche Waard langs de Waal bij Ophemert (Gl; 7) en langs de Maas bij Ittereren-Borgharen (Lb; 12). Het voorkomen op bouwland staat op uitsterven.

Verantwoording en dank

Het Sovon-broedvogelonderzoek wordt financieel gesteund door het Expertise Centrum van het Ministerie van LNV en het Centraal Bureau voor de Statistiek. De talloze tellers en instanties die in 1998 betrokken waren bij veldwerk of organisatie (districtcoördinatoren) worden van harte bedankt (overzicht van namen in van Dijk *et al.* 2000). De samenvatting van het rapport werd verzorgd door Fred Hastings, de summary door Kees Koffijberg.

Literatuur

- Arts F. A., Graveland J. & Meininger P. L. 2000. Kustbroedvogels, vegetatiesuccessie en natuurontwikkeling: implicaties voor toekomstig beheer van kustgebieden. *Limosa* 73: 17-28.
- van den Berg A. B. & Bosman C. A. W. 1999. Zeldzame vogels van Nederland. *Avifauna van Nederland I*. GMB Uitgeverij, Haarlem/KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Bijlsma R. G. 1994. Habitatgebruik, broeddichtheid en broedsucces van Kruisbek *Loxia curvirostra* en

- Grote Kruisbek *L. pytyopsittacus* in West-Drenthe in 1991. Drentse Vogels 7: 59-70.
- 1999. Trends en broedresultaten van roofvogels in Nederland in 1998. Takkeling 7: 6-36.
- de Boer P. & van Dijk J. 1999. Groningse Slechtvalken prefereren kraaiennest boven nestkast. *Grauwe Gors* 27: 236-238.
- Castelijns H., Maebe J., van Kerkhoven W., Buise M., Wieland, A., Buijs R. J. & Castelijns J. 1999. Vogelonderzoek in het Verdrongen Land van Saeftinghe, Jaarverslagen 1996/97 en 1997/98. St. het Zeeuwse Landschap & Natuurbeschermingsvereniging de Steltkluit, Heinkenszand/Terneuzen.
- Cottaar F. 2000. Aantalsontwikkeling van broedende meeuwen en sterns in de IJmond 1995-1999. *Fitis* 36: 40-44.
- van Dijk A. J. 1998. De Kwartelkoning *Crex crex* in Drenthe: terug van weg geweest. *Drentse Vogels* 11: 11-20.
- van Dijk A. J. & Goutbeek E. 2000. Hoeveel broeden-de Paapjes *Saxicola rubetra* nog in Drenthe? *Drentse Vogels* 13: 74-88.
- van Dijk A. J. & Hustings F. 1996. Broedvogelinventarisatie Kolonievogels en Zeldzame Soorten. Handleiding Landelijk Soortonderzoek Broedvogels. Sovon, Beek-Ubbergen.
- van Dijk A. J., van der Weide M., Zoetebier D. & Plate C. 2000. Kolonievogels en zeldzame broedvogels in Nederland in 1998. Sovon-monitoringsrapport 2000/04. Sovon, Beek-Ubbergen.
- Dijksen L. & Koks B. 2000. Broedvogelmonitoring in het Nederlandse Waddengebied in 1998. Sovon-monitoringsrapport 2000/01. Sovon, Beek-Ubbergen.
- Ebels E. B. 1998. Huis kraai broedend in Hoek van Holland in 1997 en 1998. *Dutch Birding* 20: 291-295.
- Ebels E. B., van Beusekom R. F. J. & Robb M. S. 1999a. Invasion of Two-barred Crossbills in the Netherlands and Europe in 1997/98, with notes on identification, vocalizations and ecology. *Dutch Birding* 21: 82-96.
- Ebels E. B., van Winden E. & van Hoorn O. 1999b. Dwergooruil in Ooypolder in mei-juni 1998. *Dutch Birding* 21: 14-149.
- Erhart F. C. & Kurstjens G. 2000. Aantalsontwikkeling van de Kwak *Nycticorax nycticorax* als broedvogel in Nederland in de twintigste eeuw. *Limosa* 73: 41-52.
- Feddema J. & Kuipers R. 1998. Broedvogels van Noord-Fryslân buitendijks in 1998. Wadvogelwerkgroep FFF, Ferwerd.
- van Geneijgen P. & Nijboer G. 1998. Slechtvalken broeden voor het eerst in Noord-Brabant; zonder succes. *Slechtvalk Nieuwsbrief* 4: 5-6.
- van Hijum E., de Boer P., Kuipers Y., van der Meer J. & Veenstra L. 1998. Inventarisatie ferslach 1998 Bocht fan Molkwar, Mokkebank en Mirns-Mokkebank. Eigen uitgave, Warns.
- IJnsen F. 1991. Karaktergetallen van de winters vanaf 1707. *Zenit* 18: 69-73.
- de Jong J. 1999. 1998: muizen en Kerkuilen herstellen zich. *Themanummer Kerkuil. Vogelnieuws* 12: 2-3.
- Kleefstra R. 2000. Kolonievogels en zeldzame broedvogels in Fryslân in 1998. *Twirre* 11: 1-8.
- Koffijberg K. 1998. Veel Kwartelkoningen *Crex crex* in Groningen in 1998. *Grauwe Gors* 27: 188-193.
- Koks B. J. & Jongenelen M. G. M. 1998. Great Black-backed Gull: latest newcomer as breeding bird in the Netherlands. *Sula* 12: 203-208.
- Koks B. & Visser E. 1998. Grauwe Kiekenieven in Nederland in 1997. *Takkeling* 6: 66-78.
- van der Kooij H. 1999. Het broedseizoen 1998 van de Purperreiger in Nederland. *Vogeljaar* 47: 204-207.
- Lensink R. 1996a. Vreemde vogels in de Nederlandse avifauna: verleden, heden en wat voor een toekomst. *Vogeljaar* 44: 145-164.
- 1996b. De opkomst van exoten in de Nederlandse avifauna: verleden, heden en toekomst. *Limosa* 69: 103-130.
- Leys H. N. 1999. Broedvogelonderzoek 1998 Huiszwaluw en Oeverzwaluw. Sovon, Beek-Ubbergen.
- Mädlow W. & Model N. 2000. Vorkommen und Bestand seltener Brutvogelarten in Deutschland 1995/1996. *Vogelwelt* 121: 189-205.
- Meininger P. L., Berrevoets C. M. & Strucker R. C. W. 1999. Kustbroedvogels in het Deltagebied: een terugblik op twintig jaar monitoring (1979-1998). Rapport RIKZ-99.025. Rijksinstituut voor Kust en Zee, Middelburg.
- Messemaker R. & Veldkamp R. 1999. Eerste Nederlandse broedgeval van Koerreiger in De Wieden in 1998. *Dutch Birding* 21: 260-263.
- van Noorden B. & Schols R. 1999. Aantalsschattingen van de Limburgse broedvogels 1998. *Limburgse Vogels* 10: 34-45.
- Ogilvie M. & the Rare Breeding Birds Panel 2000. Rare breeding birds in the United Kingdom in 1998. *British Birds* 93: 358-393.
- Overdijk O. 1999. De ontwikkeling van het aantal broedparen van de Lepelaar *Platalea leucorodia* in Nederland in de periode 1994-98. *Limosa* 72: 41-48.
- Pahlplatz R., Schepers F. & Schotman A. 2000. De Middelste Bonte Specht als broedvogel in Limburg: definitief gevestigd? *Limburgse Vogels* 11: 6-13.
- Platteeuw M., Jans L., Cornelissen P., Beemster N. & Altenburg W. 1999. Vegetatie, begrazing en vogels in een zoetwatermoeras; monitoringprogramma Oostvaardersplassen 1997/1998. RIZA-werkdocument 99.119x. RIZA/Staatsbosbeheer, Lelystad.
- Poot M., Engelen F. & van der Winden J. 1999. Een gemend broedgeval van Struikrietzanger *Acrocephalus dumetorum* en Bosrietzanger *A. palustris* bij Utrecht in voorjaar 1998. *Limosa* 72: 151-157.
- Robbrecht G. & van Geneijgen P. 1998. De Slechtvalk in België in een stroomversnelling, de resultaten van 1997 en 1998. *Slechtvalk Nieuwsbrief* 4: 9-10.
- Schepers F. 1999. Oeverzwaluwen langs de Grensmaas: tussen droogte in de Sahel en hoogwaters in een onnatuurlijke rivier. *Limburgse Vogels* 10: 1-12.
- Schmitz L. & Michel J. 2000. Identité subsppécifique, distribution et habitat des Merles à plastron (*Turdus torquatus*) nicheurs en Belgique. *Aves* 37: 33-45.
- van Swelm N. D. 1998. Status of the Yellow-legged Gull as a breeding bird in the Netherlands. *Sula* 12: 199-202.

- van Tienen P. G. M. & Baarspul A. N. J. 1998. Griend, Vogels en bewaking 1998. IBN, Wageningen.
- Vergeer J. W. & van Zuylen G. 1994. Broedvogels van Zeeland. Sovon/KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Vlug J. J. 2000. Zur Brutbestandsentwicklung und Ökologie des Rothalstauchers (*Podiceps grise-gena*) in Schleswig-Holstein und Hamburg 1969-1998 - mit ergänzenden Bemerkungen zur früheren Situation und zu den Verhältnissen in den Nachbarländern. Corax 18: 160-179.
- Voskamp P. & Zoetebier D. 1999. De Kwak *Nycticorax nycticorax* als broedvogel in de uiterwaarden van de IJssel: territoria, nesten, habitat en gedrag. Limosa 72: 133-142.
- Wiegant W.M., de Bruin A. & CDNA 1999. Rare birds in the Netherlands in 1998. Dutch Birding 21: 309-329.

Rare and colonial breeding birds in The Netherlands in 1998

In 1998, all colonial and rare breeding birds were counted in The Netherlands as part of the annual breeding bird survey. This paper summarises the results published earlier in the annual report (van Dijk *et al.* 2000) and highlights the most remarkable species and population changes in 1998. Table 1 lists all species recorded, giving details on the actual numbers counted, the estimated size of the national population and the most recent population estimates recorded before. The 1998 breeding season started after an exceptional mild winter. Both January and February were among the mildest of the 20th century with temperatures reaching 13°C at Christmas and 17°C in February. During the breeding season, fieldwork was hampered by above-average amounts of precipitation. Especially March, April and June were exceptionally wet, which resulted in unexpected favourable breeding conditions for several species. Moreover, high water tables prevented many fields in river valleys to be mown early in the season.

Among the species recorded in 1998, Great Bittern, Grey Heron, Grey Wagtail and Common Kingfisher showed signs of a slight recovery since the last two severe winters of 1995/96 and 1996/97. Furthermore, the high water tables enhanced breeding opportunities for Black-necked Grebe (300-320 pairs), Spotted Crake (230-280 territories) and Corn Crake (630-690 territories). Distribution of the latter species had its strongholds in the NE part of the country. After years of continuous declines (c. 450 in 2000).

Other species (relatively) thriving in 1998 include Purple Heron (340 pairs), Eurasian Spoonbill (1245), White Stork (330), Red-crested Pochard (95-110), Common Ringed Plover (430-440), Mediterranean Gull (415),

Little Gull (8), Sandwich Tern (14 600), Arctic Tern (2320), Middle Spotted Woodpecker (7), Common Raven (116) and European Serin (400-450). Obvious increases were also reported for (Greater) Canada Goose (320-350 pairs) and Barnacle Goose (316), which both seem to adapt well to the local breeding conditions and often breed successfully.

After a short period of declines, Great Cormorant (19 700) seems to stabilize at about 20 000 pairs. Stable numbers or only minor changes were also reported for Western Marsh Harrier (1300), Common Tern (18 000), Eurasian Wryneck (60-100), Sand Martin (17 000) and Red-backed Shrike (225-235). Low numbers were found for Kentish Plover (270-280), Ruff (135-185), European Herring Gull (63-500), Black Tern (1000, historical low), Tawny Pipit (35-40) and Common Rosefinch (16 territories). Especially Ruff, and also species like Short-eared Owl (45-50 pairs) have become highly endangered.

New breeding bird species in 1998 included Cattle Egret (one confirmed, but failed breeding pair, two probable breeding pairs) and Blyth's Reed Warbler. In the latter case a successful mixed breeding pair of male Blyth's and female Marsh Warbler was documented. Furthermore, territorial Western Bonelli's Warbler (2) and Cetti's Warbler (1) were recorded for the first time since 1993 and 1994 respectively, although breeding evidence was lacking. A breeding attempt by a pair of Red Kites (first since 1992) unfortunately lacked detailed documentation. Other intriguing observations, although without any breeding evidence, were those of a territorial European Scops Owl (singing in May-June), Ring Ouzel (April-June) and Collared Flycatcher (28 April-17 May). Following a small influx, 12 possible breeding cases of Two-barred Crossbills were recorded, including nest-building. However, none of these proved to be successful.